

Zaufanie społeczne

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Już od blisko dwudziestu lat sprawdzamy, jak kształtuje się poziom zaufania w społeczeństwie. Zaufanie społeczne badamy w trzech wymiarach. Po pierwsze monitorujemy, jaki jest zgeneralizowany stosunek do innych, nieznanym, partnerów biznesowych – czy przeważa postawa otwartości i zaufania czy nieufność. Po drugie pytamy, czy Polacy darzą zaufaniem osoby ze swojego bliższego i dalszego otoczenia, z którymi na co dzień budują wzajemne relacje. Po trzecie badamy, jak kształtuje się zaufanie w sferze publicznej – czy Polacy mają zaufanie do różnych instytucji i organizacji.

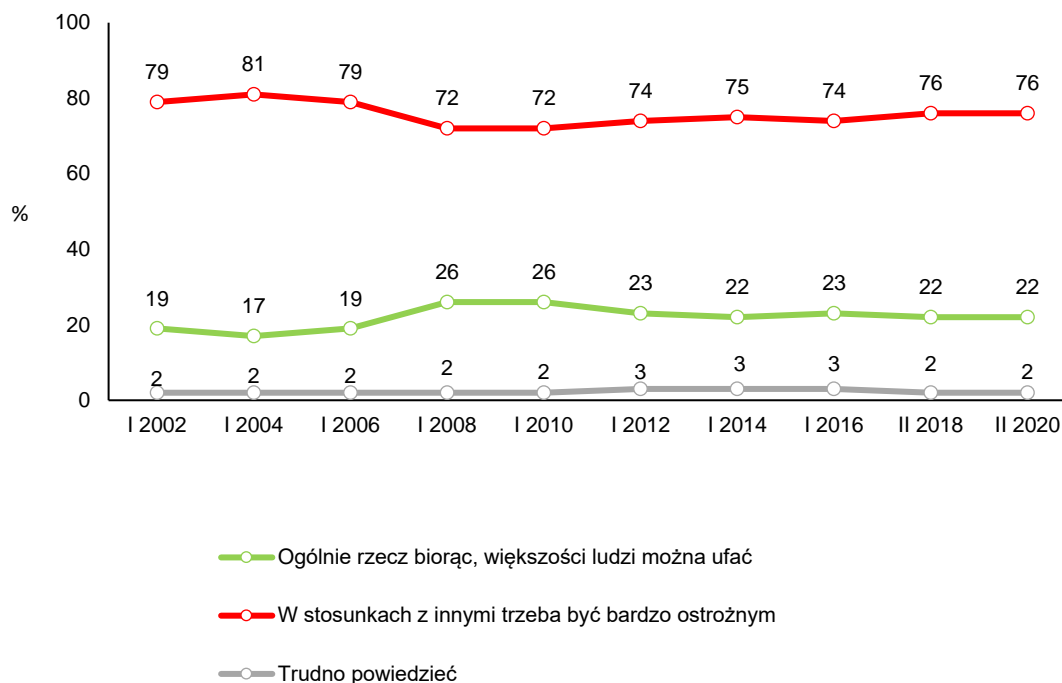
UOGÓLNIONE ZAUFANIE SPOŁECZNE

Niezmiennie od 18 lat, od kiedy monitorujemy tę kwestię, badani uważający, że większości ludzi można ufać, należą do mniejszości. Obecnie¹ przekonanie takie deklaruje mniej niż co czwarty ankietowany (22%), a zdecydowana większość respondentów jest zdania, że w stosunkach z innymi trzeba być bardzo ostrożnym (76%). W ciągu ostatnich ośmiu lat opinie na ten temat praktycznie się nie zmieniły. Pogląd, że większości ludzi można ufać, wyrażany jest nieco rzadziej niż w latach 2008–2010, a trochę częściej niż w latach 2002–2006.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (357) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 6–16 lutego 2020 roku na liczącej 958 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

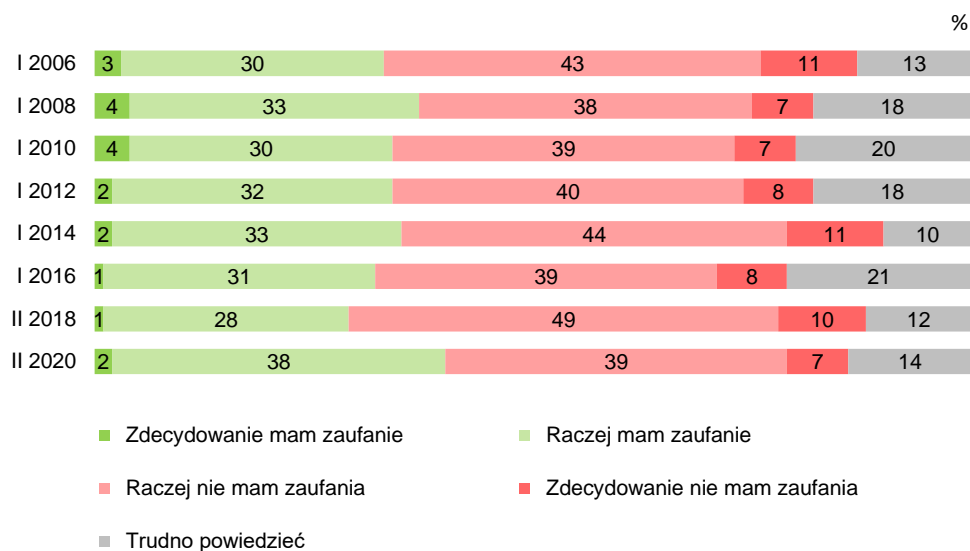
RYS. 1. Która z dwóch opinii dotyczących życia społecznego w Polsce jest bliższa Pana(i) poglądom?

Z analizy zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że większe uogólnione zaufanie do innych wyrażają badani mieszkający w większych miejscowościach, lepiej wykształceni, o wyższych dochodach *per capita*, znajdujący się w lepszym położeniu materialnym. W grupach społeczno-zawodowych jest to najczęściej kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem oraz pracujący na własny rachunek. Zwraca uwagę fakt, że relatywnie dużym poziomem nieufności w relacjach z innymi charakteryzują się najmłodszy ankietowani – w wieku 18–24 lata.

Uwzględniając natomiast poglądy polityczne zauważyć można, że postawa zaufania do innych jest najczęstsza wśród identyfikujących się z lewicą, a biorąc pod uwagę poziom religijności mierzony częstością udziału w praktykach religijnych – wśród najbardziej religijnych (uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu).

RYS. 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma zaufania do nieznanym, z którymi styka się Pan(i) w różnych sytuacjach?

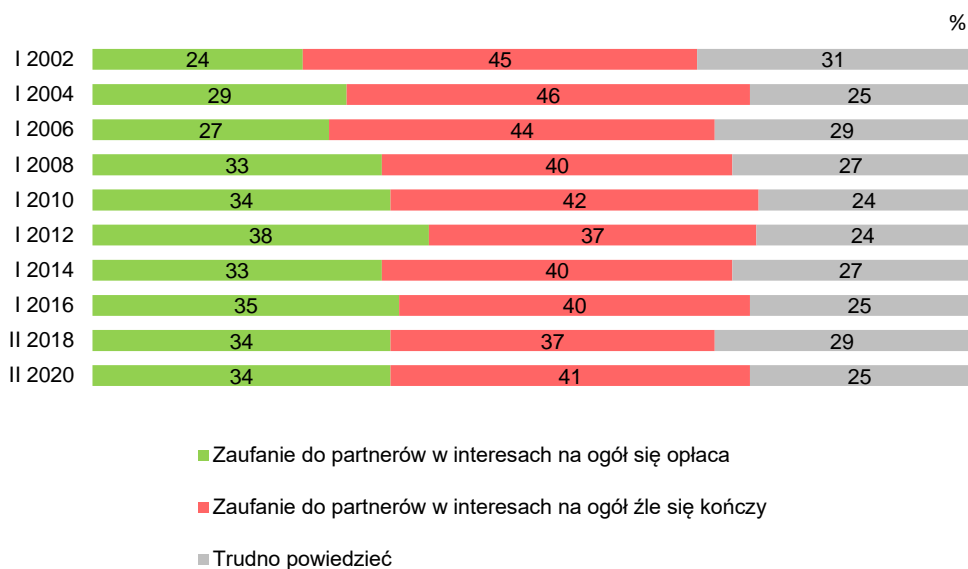

Respondenci, zapytani o stosunek do nieznanym, z którymi spotykają się w różnych sytuacjach, trochę częściej mówią o braku zaufania niż o zaufaniu (46% wobec 40%). Zaznaczyć jednak należy, że w ciągu ostatnich dwóch lat bardzo wyraźnie wzrósł odsetek ankietowanych deklarujących zaufanie (z 29% do 40%) i jest on obecnie najwyższy w historii naszych badań. Stosunkowo wysoki poziom zaufania do nieznanym zarejestrowaliśmy w roku 2008, gdy 37% badanych deklarowało taką postawę, a 45% – brak zaufania. W kolejnych latach odsetek badanych mających zaufanie do nieznanym był trochę niższy – mniej więcej jedna trzecia deklarowała taką postawę. Z kolei najniższy poziom zaufania wobec nieznanym odnotowaliśmy w roku 2018, kiedy to 29% ankietowanych wyrażało takie nastawienie wobec obcych, a ponad połowa (59%) twierdziła, że nie ma wobec nich zaufania.

W biznesie Polacy również opowiadają się za zachowaniem ostrożności i zasadą ograniczonego zaufania. Podobnie jak w ubiegłych latach, mniej więcej jedna trzecia badanych uważa, że zaufanie w interesach na ogół się opłaca (34%), a trochę większa grupa ankietowanych jest zdania, że zaufanie do partnerów w interesach na ogół źle się kończy (41%). W ostatnich latach opinie na ten temat nie zmieniły się znacząco, natomiast w porównaniu z rokiem 2002 wzrósł odsetek badanych doceniających znaczenie zaufania w biznesie.

CBOS

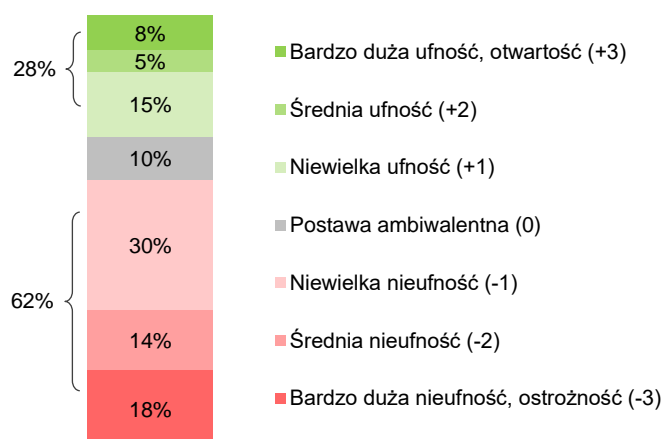
RYS. 3. Która z dwóch opinii dotyczących życia społecznego w Polsce jest bliższa Pana(i) poglądom?

Na podstawie odpowiedzi na pytania o ogólne zaufanie do ludzi oraz o zaufanie do nieznajomych i partnerów w interesach utworzony został **syntetyczny indeks zaufania** wyrażający pewną zgeneralizowaną postawę w stosunkach społecznych. Uwzględnia on odpowiednio przekodowane i zagregowane deklaracje dotyczące podzielanych przekonań w kwestii przyjmowania ufnej *versus* nieufnej postawy w relacjach społecznych. Indeks ten przyjmuje wartości od -3 (bardzo duża nieufność i ostrożność) do +3 (bardzo duże zaufanie i otwartość).

CBOS

RYS. 4. Ogólny wskaźnik zaufania (wartości według 7-stopniowej skali od -3 do +3)

Analizując wartości tego wskaźnika można stwierdzić, że blisko dwie trzecie badanych (62%) wyrażało postawę braku zaufania wobec innych, w tym blisko jedna piąta (18%) deklaruwała nieufność we wszystkich trzech analizowanych wymiarach. Nastawienie charakteryzujące się otwartością w relacjach z innymi deklaruje 28% badanych, przy czym postawa dużej otwartości, pozbawiona nieufności w trzech branych pod uwagę aspektach cechuje jedynie 8% ankietowanych.

TABELA 1

Ogólny wskaźnik zaufania – zmiany w czasie

Wartości według 7-stopniowej skali od -3 do +3	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020
	odsetki badanych							
Bardzo duża nieufność, ostrożność (-3)	26	18	21	19	25	22	25	18
Średnia nieufność (-2)	15	13	13	15	14	15	15	14
Niewielka nieufność (-1)	27	29	28	29	25	26	26	30
Postawa ambiwalentna (0)	10	10	9	10	8	9	7	10
Niewielka ufność (+1)	13	18	16	16	16	15	13	15
Średnia ufność (+2)	4	6	5	3	4	5	3	5
Bardzo duża ufność, otwartość (+3)	5	6	8	9	8	8	8	8
Średnia wartość na skali od -3 do +3	-0,98	-0,62	-0,66	-0,64	-0,79	-0,72	-0,89	-0,66

Średnia wartość wskaźnika zaufania wynosi obecnie $-0,66$. Ujemny znak oznacza, że w społeczeństwie polskim nieufność przeważa nad postawami opartymi na otwartości i zaufaniu. Podkreślić należy, że z taką sytuacją mamy do czynienia niezmiennie od czternastu lat, od kiedy monitorujemy tę kwestię. W całym analizowanym okresie wskaźnik zaufania miał najniższą wartość w roku 2006. W kolejnych latach osiągał relatywnie wysokie wartości. Pewne pogorszenie nastąpiło w latach 2014–2018, natomiast zarejestrowany w tym roku poziom zaufania wobec innych kształtuje się na poziomie zbliżonym do notowanego w latach 2008–2012.

Nieufność, brak zaufania (ujemne wartości wskaźników zaufania) przeważa w prawie wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Indeks zaufania przyjmuje wartości dodatnie jedynie wśród: respondentów z największych miast liczących powyżej 500 tys. mieszkańców (wartość wskaźnika 0,22), absolwentów wyższych uczelni (0,05), kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem (0,14) oraz ankietowanych biorących udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (0,05).

Generalnie zaufanie do innych rośnie wraz z poziomem wykształcenia i dochodami przypadającymi na osobę w gospodarstwie domowym. Uwzględniając natomiast kryterium wieku można zauważyć, że relatywnie dużym zaufaniem charakteryzują się badani w wieku 35–54 lata.

TABELA 2

		Syntetyczny indeks zaufania	
		Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem		-0,66	1,76
Płeć	Mężczyźni	-0,58	1,78
	Kobiety	-0,74	1,74
Wiek	18–24 lata	-1,07	1,64
	25–34	-0,68	1,69
	35–44	-0,49	1,80
	45–54	-0,45	1,82
	55–64	-0,77	1,78
	65 lat i więcej	-0,68	1,77
Miejsce zamieszkania	Wieś	-0,88	1,63
	Miasto do 19 999	-0,83	1,76
	20 000 – 99 999	-0,47	1,74
	100 000 – 499 999	-0,70	1,83
	500 000 i więcej mieszk.	0,22	2,00
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	-1,17	1,59
	Zasadnicze zawodowe	-1,08	1,47
	Średnie	-0,71	1,80
	Wyższe	0,05	1,82
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	0,14	1,92
	Średni personel, technicy	-0,32	1,92
	Pracownicy adm.-biurowi	-0,52	1,51
	Pracownicy usług	-0,94	1,79
	Robotnicy wykwalifikowani	-0,99	1,47
	Robotnicy niewykwalifik.	-1,27	1,54
	Rolnicy	-0,90	1,71
	Pracujący na własny rach.	-0,03	1,93
	Bezrobotni	-1,13	1,84
	Emeryci	-0,77	1,73
	Renciści	-0,61	1,69
	Uczniowie i studenci	-0,99	1,73
	Gospodynie domowe i inni	-0,88	1,67
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	-0,42	1,86
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	-0,73	1,60
	sekt. pryw. poza rolnict.	-0,46	1,83
	prywatnym gosp. rolnym	-0,99	1,71
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	-1,01	1,49
	Od 900 zł do 1299 zł	-0,91	1,63
	Od 1300 zł do 1799 zł	-0,83	1,69
	Od 1800 zł do 2499 zł	-0,63	1,72
	2500 zł i więcej	-0,09	1,88
Ocena własnych war. mater.	Złe	-0,91	1,71
	Średnie	-1,03	1,57
	Dobre	-0,45	1,83
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	0,05	1,71
	Raz w tygodniu	-0,66	1,75
	1–2 razy w miesiącu	-0,77	1,75
	Kilka razy w roku	-0,54	1,73
	W ogóle nie uczestniczy	-0,89	1,80
Poglądy polityczne	Lewica	-0,29	1,84
	Centrum	-0,68	1,82
	Prawica	-0,61	1,75
	Trudno powiedzieć	-1,17	1,50

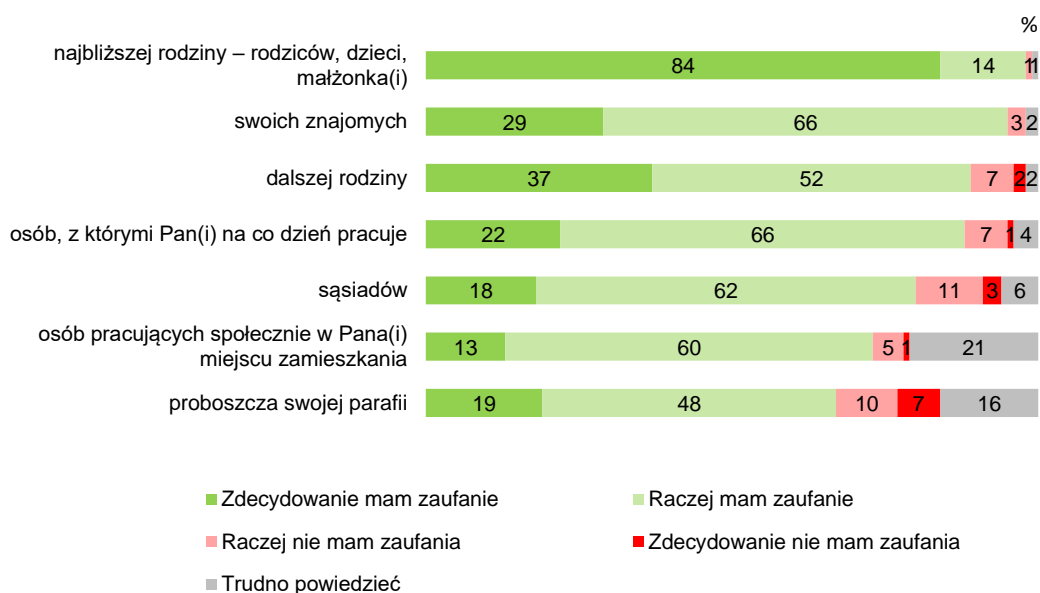

ZAUFIANIE W SFERZE PRYWATNEJ

Pomimo dosyć ograniczonego zaufania do obcych, Polacy na ogół darzą zaufaniem osoby, z którymi utrzymują codzienne relacje. Ogromna większość badanych ufa swojej najbliższej rodzinie (98%), swoim znajomym (95%), dalszej rodzinie (89%), osobom, z którymi na co dzień pracują (88%) oraz sąsiadom (80%). Niemal trzy czwarte ankietowanych ufa osobom pracującym społecznie w ich miejscu zamieszkania (73%), a mniej więcej dwie trzecie należących do parafii ufa swojemu proboszczowi (67%).

CBOS

RYS. 5. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do:

Uwzględniając dane z ostatnich osiemnastu lat można zauważyć, iż poziom zaufania w sferze prywatnej jest dosyć stabilny. Niemniej jednak w ciągu ostatnich czterech lat zarejestrowaliśmy wzrost zaufania Polaków do osób, z którymi pracują na co dzień (o 7 punktów procentowych), do sąsiadów (o 5 punktów) oraz osób pracujących społecznie w miejscu zamieszkania (o 12 punktów). Niezmiennie od lat relacje w sferze prywatnej oparte są na zaufaniu, a najczęściej w sposób bezwarunkowy (odpowiedzi „zdecydowanie mam zaufanie”) jest ono wyrażane w odniesieniu do najbliższej rodziny.

TABELA 3

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do:	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	I 2002	I 2004	I 2006	I 2008	I 2010	I 2012	I 2014	I 2016	II 2020									
	w procentach																	
- najbliższej rodziny – rodziców, dzieci, małżonka(i)																		
Zdecydowanie mam zaufanie	84	97	86	98	90	99	81	99	80	96	84	97	82	97	81	98	84	98
Raczej mam zaufanie	13		12		9		18		16		13		15		17		14	
Raczej nie mam zaufania	2		1		1		1		2		1		2		2		1	
Zdecydowanie nie mam zaufania	0	2	0	1	0	1	0	1	1	3	1	2	1	3	0	2	0	1
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1
- swoich znajomych																		
Zdecydowanie mam zaufanie	-	-	-	-	25	89	20	88	22	90	22	90	25	91	24	92	29	95
Raczej mam zaufanie	-	-	-	-	64		68		68		68		66		68		66	
Raczej nie mam zaufania	-	-	-	-	6		7		5		5		6		5		3	
Zdecydowanie nie mam zaufania	-	-	-	-	1	7	0	7	1	6	0	5	1	7	0	5	0	3
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	4	4	5	5	4	4	5	5	2	2	3	3	2	2
- dalszej rodziny																		
Zdecydowanie mam zaufanie	42	86	47	87	40	88	38	90	36	87	33	89	36	87	30	88	37	89
Raczej mam zaufanie	44		40		48		52		51		56		51		58		52	
Raczej nie mam zaufania	10		8		8		7		8		7		8		8		7	
Zdecydowanie nie mam zaufania	1	11	2	10	2	10	1	8	2	10	1	8	2	10	1	9	2	9
Trudno powiedzieć	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
- osób, z którymi Pan(i) na co dzień pracuje*																		
Zdecydowanie mam zaufanie	24	82	26	79	20	80	21	85	18	84	17	84	20	82	18	81	22	88
Raczej mam zaufanie	58		53		60		64		66		67		62		63		66	
Raczej nie mam zaufania	8		10		13		9		10		10		13		9		7	
Zdecydowanie nie mam zaufania	3	11	3	13	2	15	1	10	1	11	1	11	2	15	1	10	1	8
Trudno powiedzieć	7	7	8	8	5	5	5	5	5	5	5	5	2	2	9	9	4	4
- sąsiadów																		
Zdecydowanie mam zaufanie	20	72	26	74	20	75	16	76	17	74	15	75	18	76	15	75	18	80
Raczej mam zaufanie	52		48		55		60		57		60		58		60		62	
Raczej nie mam zaufania	18		15		17		17		16		15		16		14		11	
Zdecydowanie nie mam zaufania	3	21	4	19	3	20	3	20	3	19	3	18	3	19	3	17	3	14
Trudno powiedzieć	7	7	7	7	5	5	4	4	7	7	7	7	5	5	8	8	6	6
- proboszcza swojej parafii																		
Zdecydowanie mam zaufanie	-	-	-	-	-	-	21	72	20	69	19	65	-	-	22	67	19	67
Raczej mam zaufanie	-	-	-	-	-	-	51		49		46		-	-	45		48	
Raczej nie mam zaufania	-	-	-	-	-	-	9		11		13		-	-	11		10	
Zdecydowanie nie mam zaufania	-	-	-	-	-	-	5	14	7	18	7	20	-	-	7	18	7	17
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-	14	14	13	13	15	15	-	-	15	15	16	16
- osób pracujących społecznie w Pana(i) miejscu zamieszkania																		
Zdecydowanie mam zaufanie	-	-	-	-	-	-	-	-	10	60	12	61	-	-	10	61	13	73
Raczej mam zaufanie	-	-	-	-	-	-	-	-	50		49		-	-	51		60	
Raczej nie mam zaufania	-	-	-	-	-	-	-	-	9		8		-	-	7		5	
Zdecydowanie nie mam zaufania	-	-	-	-	-	-	-	-	2	11	2	10	-	-	1	8	1	6
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-	-	-	29	29	30	30	-	-	31	31	21	21

* Opinie pracujących w pełnym lub niepełnym wymiarze godzin, a także dorywczo (N=600)

ZAUFANIE W SFERZE PUBLICZNEJ

Podobnie jak w ubiegłych latach, poza zgeneralizowanym nastawieniem do innych oraz zaufaniem w sferze prywatnej, pytaliśmy również o stosunek do różnych instytucji i organizacji życia publicznego. Przedstawiliśmy badanym listę 20 różnych instytucji i zapytaliśmy, jak bardzo im ufają.

Na dwadzieścia instytucji ocenianych w sondażu, w przypadku czterech przeważa nieufność, w odniesieniu do pozostałych – mniejsze lub większe zaufanie.

TABELA 4

Instytucje	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do wymienionych instytucji?						
	Zdecydowanie mam zaufanie	Raczej mam zaufanie	Zaufanie – ogółem	Raczej nie mam zaufania	Zdecydowanie nie mam zaufania	Brak zaufania – ogółem	Trudno powiedzieć
	w procentach						
WOŚP	48	36	84	7	5	12	4
Wojsko	28	55	83	5	3	8	9
NATO	20	60	80	5	1	6	14
Caritas	24	54	78	8	5	13	9
PCK	20	57	77	6	2	8	15
Władze lokalne	12	62	74	13	4	17	9
Unia Europejska	14	59	73	12	5	17	10
ONZ	16	56	72	7	2	9	19
Policja	11	60	71	16	5	21	8
Rzecznik Praw Obywatelskich	17	47	64	9	3	12	24
Kościół rzymskokatolicki	22	42	64	21	11	32	4
Urzednicy administracji publicznej	4	57	61	18	5	23	16
Prezydent	26	32	58	16	20	36	6
Rząd	13	33	46	24	21	45	9
Sądy	3	39	42	33	12	45	13
Trybunał Konstytucyjny	7	33	40	21	16	37	23
Związki zawodowe	3	31	34	20	7	27	39
Sejm i Senat	2	31	33	36	9	45	22
Media	2	30	32	37	18	55	13
Partie polityczne	1	23	24	41	15	56	20

Tak jak w ubiegłych latach, dużym zaufaniem cieszą się organizacje charytatywne – zdecydowana większość badanych ma zaufanie do Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy (84%), Caritasu (78%) oraz PCK (77%). Dużym zaufaniem społecznym cieszy się również wojsko (83%), NATO (80%), Unia Europejska (73%), ONZ (72%), władze lokalne (74%) oraz policja (71%). Mniej więcej sześcioro na dziesięciu ankietowanych ufa Rzecznikowi Praw Obywatelskich (64%), Kościołowi rzymskokatolickiemu (64%), urzędnikom administracji publicznej (61%) oraz prezydentowi (58%).

Mniej niż połowa badanych wyraża zaufanie do rządu (46%), sądów (42%) i do Trybunału Konstytucyjnego (40%), a porównywalna liczba osób deklaruje wobec tych instytucji nieufność.

Jedna trzecia respondentów ufa związkom zawodowym (34%), Sejmowi i Senatowi (33%) oraz mediom (32%). O ile jednak wobec związków zawodowych częściej deklarowane jest zaufanie niż nieufność, o tyle wobec Sejmu i Senatu oraz mediów przeważa brak zaufania.

Ranking zaufania do instytucji zamykają partie polityczne, które zaufaniem darzy co czwarty badany (24%), a wobec których nieufność deklaruje więcej niż połowa badanych (56%).

W porównaniu z poprzednimi pomiarami na zaufaniu społecznym zyskały instytucje międzynarodowe: Unia Europejska (wzrost z 53% do 73% w stosunku do roku 2018), ONZ (wzrost z 57% do 72% w stosunku do roku 2016) oraz NATO (wzrost z 62% do 80% w stosunku do roku 2016). Warto zaznaczyć, że poziom zaufania do NATO i ONZ jest najwyższy spośród dotąd rejestrowanych. Zaufanie do Unii Europejskiej także należy do najwyższych – porównywalny, dotąd najwyższy, poziom zaufania do UE rejestrowaliśmy w roku 2008: wówczas taki sam odsetek badanych jak obecnie deklarował zaufanie do UE, a trochę niższy wyrażał brak zaufania.

W ciągu ostatnich czterech lat notujemy również wzrost zaufania do policji (z 65% do 71%), wojska (z 79% do 83%) oraz do związków zawodowych (z 26% do 34%).

Natomiast w stosunku do roku 2018 wzrosły odsetki ankietowanych mających zaufanie do urzędników administracji publicznej (z 54% do 61%) oraz władz lokalnych (z 65% do 74%) i podkreślić należy, że są one najwyższe spośród dotąd notowanych.

W porównaniu z rokiem 2018, po uprzednich spadkach, zwiększyło się także zaufanie do sądów (z 33% do 42%), Trybunału Konstytucyjnego (z 24% do 40%) oraz do Rzecznika Praw Obywatelskich (z 54% do 64%). Poziom zaufania do tych instytucji zbliżył się do poziomu rejestrowanego w roku 2016.

Jeśli chodzi o spadki, to w stosunku do roku 2016 rejestrujemy niższe odsetki badanych darzących zaufaniem Kościoła rzymskokatolickiego (spadek z 70% do 64%) oraz Caritas (z 83% do 78%).

TABELA 5

Instytucje	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie do wymienionych instytucji?																										
	I 2002			I 2004			I 2006			I 2008			I 2010			I 2012			I 2016			II 2018			II 2020		
	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp
	w procentach																										
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy	89	8	3	86	9	5	87	9	4	85	6	9	88	8	4	89	7	4	85	10	5	-	-	-	84	12	4
Wojsko	76	16	8	76	16	8	76	17	7	84	10	6	76	13	11	74	15	11	79	10	11	-	-	-	83	8	9
NATO	63	18	19	59	21	20	63	19	18	68	11	21	59	20	21	57	20	23	62	17	21	-	-	-	80	6	14
Caritas	85	9	6	84	10	7	83	10	7	80	10	10	82	12	6	80	13	7	83	11	6	-	-	-	78	13	9
PCK	85	6	9	82	8	10	83	9	8	79	7	14	78	10	12	81	10	10	79	10	11	-	-	-	77	8	15
Unia Europejska	49	30	21	46	34	19	62	24	14	73	12	15	60	23	17	58	26	16	56	27	17	53	32	16	73	17	10
ONZ	63	15	21	62	16	22	65	17	18	69	9	22	60	18	22	57	17	26	57	17	26				72	9	19
Policja	62	30	8	56	36	8	59	34	7	75	19	6	63	29	8	65	28	7	65	27	8	-	-	-	71	21	8
Kościół rzymskokatolicki	76	21	3	75	21	4	81	17	2	79	17	4	78	18	4	69	26	5	70	24	6	-	-	-	64	32	4
Urzednicy administracji publicznej	31	52	17	33	54	14	38	50	12	53	33	14	42	47	11	45	41	14	50	33	17	54	32	14	61	23	16
Prezydent	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	32	8	58	36	6
Rząd	42	45	13	21	68	11	47	40	13	56	32	13	31	60	9	39	49	12	38	50	12	44	46	10	46	45	9
Sądy	40	49	11	31	60	8	39	51	10	59	29	12	44	45	11	45	44	11	45	42	13	33	50	18	42	45	13
Trybunał Konstytucyjny																			37	36	27	24	50	26	40	37	23
Związki zawodowe	22	41	37	31	40	30	32	37	31	39	27	34	26	40	34	29	36	35	26	39	35	-	-	-	34	27	39
Sejm i Senat	28	54	18	21	67	12	30	54	16	39	44	17	21	68	11	29	55	15	30	54	16	34	53	13	33	45	22
Partie polityczne	15	65	19	13	72	15	24	61	15	28	54	18	14	76	10	20	65	15	20	65	15	20	65	15	24	56	20
Władze lokalne miasta/gminy	43	41	17	53	34	13	56	33	11	68	23	9	55	34	11	58	31	11	64	23	13	65	23	12	74	17	9
Rzecznik Praw Obywatelskich	-	-	-	-	-	-	69	13	18	62	15	24	55	21	24	60	16	24	63	12	25	54	14	32	64	12	24

* W tabeli połączono odsetki odpowiedzi zdecydowanie mam zaufanie i raczej mam zaufanie oraz zdecydowanie nie mam zaufania i raczej nie mam zaufania. Na szarym tle zaznaczono odsetki wskazujące na przewagę deklaracji wyrażających zaufanie lub nieufność

Na podstawie odpowiedzi o stosunek do poszczególnych instytucji stworzony został syntetyczny **wskaźnik zaufania w sferze publicznej** – wyrażający liczbę instytucji, na dwadzieścia uwzględnionych w sondażu, darzonych zaufaniem. Średnia wartość tego wskaźnika wynosi 11,86 – co oznacza, że przeciętny Polak ufa więcej niż co drugiej instytucji, o którą pytaliśmy w sondażu.

Zaufanie do instytucji publicznych jest dosyć słabo zróżnicowane społecznie, zauważyć jednak można, że trochę większe zaufanie do różnych organizacji mają mieszkańcy wsi i miast do 100 tys. mieszkańców, badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym, respondenci zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych, a w grupach społeczno-zawodowych – rolnicy. Uwzględniając natomiast poglądy polityczne i kwestie światopoglądowe – większym zaufaniem charakteryzują się badani uczestniczący w praktykach religijnych co najmniej raz w miesiącu oraz osoby identyfikujące się z prawicą.

Warto zaznaczyć, że zaufanie w relacjach międzyludzkich tylko w niewielkim stopniu przekłada się na zaufanie w sferze publicznej. Współczynnik korelacji Pearsona między ogólnym wskaźnikiem zaufania a wskaźnikiem zaufania w sferze publicznej wynosi 0,187 (zależność istotna statystycznie na poziomie $p=0,01$).

TABELA 6

		Wskaźnik zaufania w sferze publicznej	
		Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem		11,86	4,54
Płeć	Mężczyźni	11,96	4,43
	Kobiety	11,77	4,63
Wiek	18–24 lata	11,96	4,81
	25–34	11,54	5,12
	35–44	11,69	4,40
	45–54	11,68	4,58
	55–64	12,49	4,07
	65 lat i więcej	11,79	4,34
Miejsce zamieszkania	Wieś	12,04	4,76
	Miasto do 19 999	12,42	4,30
	20 000 – 99 999	12,23	4,45
	100 000 – 499 999	11,08	4,44
	500 000 i więcej mieszk.	10,39	3,82
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	11,12	5,12
	Zasadnicze zawodowe	12,62	4,67
	Średnie	11,77	4,46
	Wyższe	11,77	4,04
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	11,32	3,50
	Średni personel, technicy	12,29	4,13
	Pracownicy adm.-biurowi	11,43	5,51
	Pracownicy usług	11,77	4,96
	Robotnicy wykwalifikowani	12,32	4,39
	Robotnicy niewykwalifik.	11,08	5,34
	Rolnicy	13,60	4,97
	Pracujący na własny rach.	12,43	3,10
	Bezrobotni	9,69	4,94
	Emeryci	12,16	4,38
	Renciści	12,19	4,73
	Uczniowie i studenci	12,37	4,64
Gospodynie domowe i inni	10,21	4,95	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	12,08	4,33
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	10,76	4,77
	sekt. prywat. poza rolnict.	11,92	4,38
	prywatnym gosp. rolnym	13,32	4,94
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	12,38	5,05
	Od 900 zł do 1299 zł	12,23	4,47
	Od 1300 zł do 1799 zł	12,25	4,51
	Od 1800 zł do 2499 zł	12,20	4,64
	2500 zł i więcej	12,24	3,82
Ocena własnych war. mater.	Złe	9,62	4,74
	Średnie	11,29	4,72
	Dobre	12,31	4,35
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	13,64	3,54
	Raz w tygodniu	12,65	4,43
	1–2 razy w miesiącu	12,80	4,64
	Kilka razy w roku	11,41	4,33
	W ogóle nie uczestniczy	9,18	4,01
Poglądy polityczne	Lewica	11,43	3,83
	Centrum	12,20	4,39
	Prawica	13,32	4,21
	Trudno powiedzieć	9,24	4,77

Niezmienne od lat w społeczeństwie polskim przeważa zgeneralizowana nieufność nad postawami opartymi na otwartości i zaufaniu. Polacy ufający innym, nieznanym, a także ci doceniający rolę zaufania w biznesie należą do mniejszości. Zaznaczyć jednak należy, że w ciągu ostatnich dwóch lat wzrósł odsetek ankietowanych mających zaufanie do nieznanymi i obecnie kształtuje się on na najwyższym poziomie spośród dotąd notowanych. Uwzględniając natomiast dłuższą, kilkunastoletnią perspektywę zauważyć można pewną poprawę. Trochę częściej Polacy uważają, że większości ludzi można ufać, a wyraźnie częściej doceniają rolę zaufania w biznesie.

Mimo dosyć ograniczanego zaufania wobec innych, Polacy na ogół darzą zaufaniem osoby ze swego najbliższego otoczenia, z którymi utrzymują codzienne relacje.

Zufanie w relacjach międzyludzkich tylko w niewielkim stopniu przekłada się na zaufanie w sferze publicznej.

Spośród różnych instytucji i organizacji uwzględnionych w sondażu, Polacy największym zaufaniem darzą instytucje charytatywne – Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy, Caritas, PCK. Duże zaufanie mają również do wojska, władz lokalnych, policji oraz instytucji międzynarodowych, takich jak: NATO, Unia Europejska oraz ONZ.

W ciągu ostatnich dwóch lat bardzo wyraźnie wzrósł odsetek respondentów darzących zaufaniem UE i obecnie należy on do najwyższych spośród rejestrowanych w naszych badaniach. W ostatnich latach wzrosła także w odczuciu Polaków wiarygodność NATO oraz ONZ i jest ona aktualnie największa, od kiedy pytamy o te instytucje. O wzroście zaufania można mówić również w odniesieniu do władz lokalnych i urzędników administracji publicznej. Odsetki deklarujących zaufanie do tych instytucji są również najwyższe w historii naszych badań.

W ciągu ostatnich czterech lat na zaufaniu społecznym zyskały także: policja, wojsko, związki zawodowe, a w ciągu ostatnich dwóch – Trybunał Konstytucyjny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz sądy. O pewnym spadku zaufania, w ciągu ostatnich kilku lat, możemy natomiast mówić w przypadku Kościoła rzymskokatolickiego oraz Caritasu.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka